

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ
НАУК УКРАЇНИ

**СУЧАСНІ
ПІДХОДИ ДО
МЕТОДОЛОГІЇ
ПРАВНИЧИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірник наукових праць
міжнародної науково-практичної
конференції
з нагоди 100-річчя з дня народження
дійсного члена (академіка),
академіка-засновника
Національної академії правових наук
України
Федора Глібовича Бурчака
(м. Київ, 3 квітня 2024 року)

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**СУЧАСНІ
ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ
ПРАВНИЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірник наукових праць
міжнародної науково-практичної конференції
з нагоди 100-річчя з дня народження
дійсного члена (академіка), академіка-засновника
Національної академії правових наук України

Федора Глібовича Бурчака

(м. Київ, 3 квітня 2024 року)

Київ – 2024

УДК 340.115
С-11

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
(протокол № 9 від 24 липня 2024 р.)*

Сучасні підходи до методології правничих досліджень : збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 100-річчя з дня народження дійсного члена (академіка), академіка-засновника Національної академії правових наук України Федора Глібовича Бурчака (3 квітня 2024 року, Київ). Київ : Науково-дослідний інститут приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 210 с.

ISBN 978-617-8084-30-1

У збірнику представлені наукові доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 100-річчя з дня народження дійсного члена (академіка), академіка-засновника Національної академії правових наук України Федора Глібовича Бурчака «Сучасні підходи до методології правничих досліджень», яка відбулася 3 квітня 2024 р. у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, організована Радою молодих вчених Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України та Радою молодих вчених Національної академії правових наук України. Тематика доповідей учасників стосується широкого кола теоретичних та практичних проблем методології правничих досліджень.

Збірник зацікавить наукових і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ, докторантів та аспірантів, студентів, а також суддів, адвокатів та всіх практикуючих юристів.

Матеріали доповідей подано в авторській редакції. Організаційний комітет не несе відповідальності за зміст публікацій, їх відповідність до вимог законодавства і за порушення авторських прав.

ISBN 978-617-8084-30-1

© Автори, 2024
© Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України, 2024

ЗМІСТ

Майданик Р. А. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	7
Аврамова О. Є. СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ ЖИТЛОВО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	20
Бондаренко-Зелінська Н. Л. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ В СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ: НА ПРИКЛАДІ ІНСТРУМЕНТАРІЮ МЕДІАЦІЇ В СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТАХ.....	23
Васильюк Д. В. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	27
Вахліс І. В. ІНСТИГАТУРА – ПЕРШИЙ ПРАОБРАЗ ІНСТИТУТУ ПРОКУРАТУРИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	29
Волкович О. Ю. ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ ТА СМЕРТІ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....	33
Гайдулін О. О. МАТЕРІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ (AЕQUITAS = EQUITY) ТА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНА (IUSTITIA = JUSTICE): ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ	37
Гевко В. Л. «ВОЛЯ» ОСОБИ У ВИБОРІ СПОСОБУ ЗАХИСТУ, ЯК КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ОСОБИ У СУДІ.....	41
Гнедик Є. С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СИНДРОМУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ДОСВІД США.....	46
Дерев'янка Б. В. ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОГО ДОКУМЕНТООБИГУ У СФЕРІ МЕДИЦИНИ.....	48
Дорошенко Л. М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ У МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН	52
Заїка Ю. О. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ СПАДКОВОГО ПРАВА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ.....	56
Зайчук О. В., Король В. І. ПРОГНОСТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	61

Запорожченко А. В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИНОРОбСТВА.....	66
Зеліско А. В. СУЧАСНІ ТРЕНДИ МЕТОДОЛОГІЇ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	71
Кимберський З. Ю. ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ В АНТИЧНОСТІ	75
Ковальчук О. Я. ВИКОРИСТАННЯ НАУКИ ПРО ДАНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	78
Кочин В. В. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ПРИВАТНОПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ДЕФОРМАЦІЯ ЦИВІЛІСТИКИ ЧИ ПОШУК НОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ	82
Крушельницька Г. Л. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БІОЮРИСПРУДЕНЦІЇ	91
Крушинський С. А. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРОДОВЖЕННЯ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ОБ'ЄДНАНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ	96
Литвиненко Є. В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ	100
Маковій В. П. ДОГОВІРНІ КОНСТРУКЦІЇ У ЗМІСТІ ІНСТИТУТУ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	103
Миронова Г. А. КОНЦЕПТ ПРИВАТНОГО ПРАВА ЗАХІДНОЇ ТРАДИЦІЇ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН З НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	111
Митрофанов І. І. ОБМАН І ЗЛОВЖИВАННЯ ДОВІРОЮ В СКЛАДІ ШАХРАЙСТВА.....	118
Ніколенко Л. М. ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	122
Новікова В. О. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ.....	125
Пашков В. М. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРЕПАРАТІВ АЮРВЕДИ ДЛЯ МЕДИЧНИХ ЦІЛЕЙ	132
Походжук Р. В. ДО ПИТАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЯК "ПЛАТИ" У СПОЖИВЧОМУ ДОГОВОРІ.....	134

Політова А. С. ПРАКТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ЗА НАСИЛЬСТВО НАД НАСЕЛЕННЯМ У РАЙОНІ ВОЄННИХ ДІЙ (СТ. 433 КК УКРАЇНИ) ЯК ФОРМИ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ (ВОЄННОГО СТАНУ)	137
Примаєк В. Д. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ .	141
Санченко А. Є. ХОЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЛЮДИНО-ЦЕНТРИЧНОЇ МОДЕЛІ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА УКРАЇНСЬКОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	146
Серг О. В. РАДА ДИРЕКТОРІВ ТА ЇЇ ГОСПОДАРСЬКА КОМПЕТЕНЦІЯ	153
Сіщук Л. В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН	159
Софіюк Т. О. СИМУЛЯЦІЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ.....	164
Старинський М. В. ЕКОНОМІЧНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ І ЙОГО ЗАКРІПЛЕННЯ В КОНСТИТУЦІЙНИХ АКТАХ ДЕРЖАВ	172
Тищенко Ю. В. ПОНЯТТЯ БІЖЕНЕЦЬ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	177
Ховпун О.С., Федірко В. А. СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ В УКРАЇНІ.....	180
Шаповалова О. В. ТРУДОПРАВОВІ СТИМУЛИ ПІДВИЩЕННЯ АДАПТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ	184
Шаркова І. М. ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ З ТОЧКИ ЗОРУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕЛЕОЛОГІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТТЯ	188
Шендер Т. Ю. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	192
Шуба Б. В., Татішев О., Конопелько М. В. ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	196
Ярмоленко О. С. ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА ЯК КРЕДИТОР У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО.....	200
ПРО АВТОРІВ	203

period of martial law: comparative and legal research. *Revista de Gestão e Secretariado. Management and Administrative Professional Review*, 14(10), 18976–18991. <https://doi.org/10.7769/gesec.v14i10.2945>. URL: <https://ojs.revistagesec.org.br/secretariado/article/view/2945/1833>

6. Теремецький В.І., Дуліба Є.В. Особливості впровадження та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи як інструмента електронного правосуддя. *Форум права*. 2023. № 2 (75). С. 130–143. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10007341> URL: https://forumprava.pp.ua/files/130-143-2023-2-FP-Teremetskyi,Duliba_12.pdf

7. Bandurka O., Teremetskyi V., Boiko V., Zubov O., Patlachuk V. Current Situation of Judicial Reform in Ukraine: Problems and Ways of Their Solution. *Lex Humana*. 2023. V. 15. № 4. P. 55–72. URL: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2700/3614>

8. Дерев'янюк Б. В., Теремецький В. І., Попович Т. Г. Про можливі зміни у правовому статусі служби судової охорони. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 111. С. 32–40. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8126429>. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2014/02/derevyanko_teremetskyi_popovych_111.pdf

9. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>

10. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: указ Президента України від 11.06.2021 № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>

11. Пушкар С. І. Забезпечення незалежності суддів як гарантія їх діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78. Ч. 2. С. 336–341. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/08/56.pdf>

Шаповалова О. В.

ТРУДОПРАВОВІ СТИМУЛИ ПІДВИЩЕННЯ АДАПТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ¹

Важливою та почесною категорією населення є військовослужбовці (як діючі так і колишні), які мають статус ветеранів війни. Пріоритетним завданням для дослідження проблем правового забезпечення професійної

¹ Статтю підготовлено в межах теми фундаментального дослідження «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» (РК УкрІНТЕІ № 0123U104874)

адаптації ветеранів війни залишається пошук ефективних та гнучких трудових стимулів.

У межах фундаментальної теми дослідження «Правового забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни», яку виконує колектив науковців НДІ ПЗІР Національної академії правових наук України, вже було обґрунтовано доцільність створення гібридних робочих місць для ветеранів війни. Натомість проблема запровадження трудових стимулів підвищення адаптивних можливостей ветеранів війни є новою та майже не дослідженою.

Дійсно, у сучасних умовах актуалізувалася потреба у забезпеченні гнучкості та/або міжгалузевої рухомості правового режиму організації праці ветеранів війни, залучених у процес здійснення трудової діяльності з метою їх професійної адаптації та пристосування до цивільного життя.

Актуальність подальшого розвитку військово-соціальної роботи як необхідного напрямку соціальної політики держави як у теперішній час, так і у період повного відновлення України є очевидною та незаперечною. У її межах і доцільно вивчати трудові стимули підвищення адаптивних можливостей ветеранів війни.

Представниками наукового середовища було зроблено перші розвідки щодо тенденцій зростання якості та кількості соціальних послуг, виплат, пільг категоріям учасників бойових дій, що потребують соціального захисту не лише в умовах воєнного стану, але й з врахуванням перспективної адаптації ветеранів війни до цивільного життя. Наприклад, В.І. Шевердіна [1], В.П. Кохан [2] та інші.

Натомість традиційно маємо спиратися на ті напрацювання із загальних питань трудового права щодо утворення гібридних робочих місць та трудових стимулів, які же були представлені у науковому середовищі раніше ніж виникла проблема трудової адаптації ветеранів війни до цивільного життя.

У межах колективного монографічного дослідження, яке виконали Я. Сімутіна, М. Шумило, О. Серета, А. Юшко [3, с. 171-286] було розглянуто особливості нетипової, нетрадиційної зайнятості, нетипової трудової діяльності тощо, а також – трансформації умов праці у цифровій економіці. Цінним є аналіз досвіду досліджень, що проводились у країнах Європейського Союзу щодо дев'яти нових форм зайнятості за період з 2000 року, об'єднаних у дві групи: 1) нові моделі трудових відносин між роботодавцем і працівниками, або клієнтом і працівником; 2) нові способи виконання роботи.

Саме по собі запровадження гібридних робочих місць є важливим загальносоціальним організаційним стимулом підвищення адаптивних можливостей ветеранів війни. Щодо трудових стимулів, то активна життєва позиція ветеранів війни спонукає до обов'язку держави активізувати свою комплексну функцію зі створення та підтримки необхідних умов для реалізації кожним ветераном-працівником своїх можливостей, у тому числі, шляхом реалізації для ветеранів війни механізму пільг та соціального захисту на упередження.

Т.В. Колеснік та М.М. Клемпарським встановлено, що основою метою соціального захисту є створення нормативно-правового середовища, у якому працівник матиме змогу повністю забезпечувати реалізацію своїх мінімальних потреб та потреб своїх близьких, а також розвиватися та бути суспільно корисним у кожному аспекті свого життя. Почуття впевненості в завтрашньому дні надає працівникові додаткових стимулів у роботі, підвищує продуктивність праці та виводить на вищий щабель рівень розвитку трудових правовідносин [4, с. 19].

Але нез'ясованим залишається співвідношення таких складових поняття моделі гібридного робочого місця, як-то індивідуалізація способу виконання роботи під кожного з робітника-ветерана та інклюзивні трудові стимули для такого виконавця роботи.

Відомо, що основним елементом механізму правового стимулювання у трудовому праві є правові стимули. Для нашого дослідження важливими є напрацювання М.Л. Смолярової щодо визначення їх природи та властивостей стимуляційного правовідношення.

Зокрема, такої якості, як індивідуальність, тобто в ньому визначено конкретних учасників і міру їх правомірної поведінки. Головне – це прояв волі учасників, оскільки стимуляційне правовідношення реалізуються, перш за все, через свідомість людини; стимуляційні правовідносини особливо охороняються державою, яка прямо зацікавлена в їх дієвості [5, с. 261].

Фактичне правовідношення має у стимуляційних правовідносинах вид нерозкритої правової моделі [6, с. 261].

Його розкриття щодо організації гібридних робочих місць та запровадження нових трудових стимулів для працівників-ветеранів війни дорівнює динаміці зміни стимулів та умов праці у залежності від досягнутого рівня адаптивності до цивільного життя.

Висновки:

Правове регулювання питання організації гібридних робочих місць та запровадження нових трудових стимулів для працівників-ветеранів війни повинно бути переглянуте та доповнене актуальними нормами в частині спонування роботодавця до запровадження нестандартних форм зайнятості і умови праці таких категорій працівників, які мають статус ветеранів війни.

В умовах КОВІДа актуалізувалася потреба у забезпеченні гнучкості та/або міжгалузевої рухомості правового режиму залучення до осіб до нетипової трудовою діяльністю. Але вже на початку 2023 року вказане явище стало предметом уваги української та міжнародної спільноти стосовно професійної адаптації ветеранів війни. Розпочаті дослідження низки пов'язаних з цим правових проблем поки що не надають наукового обґрунтування процесу моделювання гібридних робочих місць для ветеранів війни. Потребує також актуалізації тематика напрацювання інноваційних організаційно-правових стимулів як для роботодавця так і для робітника-ветерана війни.

Список використаних джерел:

1. Шевердіна В. І. До питання правової основи соціального забезпечення учасників бойових дій та ветеранів війни. *Право та інновації*. № 1 (45). 2024. С. 73-79.

2. Кохан В.П. Захист трудових прав ветеранів війни. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції» (29 березня 2024 р.)*. Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2024. С. 42-45.

3. Сімутіна Я., Шумило М., Серета О., Юшко А. Розділ 2. Легалізація нестандартних форм зайнятості в Україні: сучасний стан і перспективи. Соціально-трудова права і виклики цифровізації: монографія / кол. авт.; за ред. Я. В. Сімутіної, М. М. Шумила. Київ: Ніка-Центр, 2023. С. 171-286.

4. Колєсник Т.В., Клемпарський М.М. Правовий часопис Донбасу / *Law journal of Donbass* № 4 (85). 2023. С. 18-23.

5. Смолярова М.Л. Правові стимули та стимуляційні правовідносини в трудовому праві. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2021. № 1 (2). С. 84-87.

6. Смолярова М.Л. Стимуляційні відносини як самостійний різновид трудових правовідносин. *Актуальні проблеми вітчизняної*

юриспруденції: науковий збірник. Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2017. № 5. С. 78–81.

Шаркова І. М.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ З ТОЧКИ ЗОРУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕЛЕОЛОГІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТТЯ

Юридична телеологія – вчення про цілі або доцільність людської діяльності є розділом філософії права і має спільні концептуальні засади із загальною філософською телеологією (назва походить від грец. *τέλειος*, «заклучний, довершений»). Для галузевих правових наук теорія юридичної телеології виступає загальнонауковим телеологічним методом.

Наукове поняття телеології в латинській транскрипції запровадив німецький філософ Христіан фон Вольф (Christian Freiherr von Wolff; 1679–1754), застосувавши його в роботі *Philosophia Rationalis, Sive Logica* (1728) [1].

Сама ж ідея окремого вчення про цілепокладення всіх явищ, процесів, всесвіту в цілому, виникла значно раніше, ще у Платона та Арістотеля, отримала свій розвиток Г. Лейбніца, Ф. В. Шеллінга, І. Канта та Г. В. Ф. Гегеля [2, с. 631–632].

Телеологія передусім є філософським вченням про причинність. Однак, на відміну від детермінізму, який визнає жорстку обумовленість усіх подій виключно зовнішніми факторами, телеологія пояснює світобудову через реалізацію наперед завданої мети, яка і належить до категорії так званих ідеальних *кінцевих причин* [3].

Подібну причину Арістотель виокремлював з чотирьох основних причин усіх речей: матеріальної, формальної, діючої та кінцевої або цільової. Саме фінальну причину він назвав телосом або «остаточною причиною».

На цій ідеї і побудована концепція загальних цілей у сучасній філософсько-правовій телеології права. Саме вона дає можливість з'ясувати сутність такого негативного явища як зловживання правом (*abuse of law*) яке набуває масштабів глобальної та національної небезпеки, загрози безпеці людини [4, с. 35–39].

Загальноприйнятим у сучасній юриспруденції є трактування зловживання суб'єктивними правами як умисні недобросовісні дії чи бездіяльність, що завдають окремій особі чи категорії осіб, суспільству в цілому дійсну матеріальну чи особисту нематеріальну шкоду без